

1. Ο ΤΡΑΜΠ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΤΟΣΟ SUI GENERIS

Μέσο: . . . . . ΤΟ ΒΗΜΑ ΚΥΡΙΑΚΗΣ_ΒΙΒΛΙΑ

Ημ. Έκδοσης: . . . 26/04/2020 Ημ. Αποδελτίωσης: . . . 26/04/2020

Σελίδα: 1

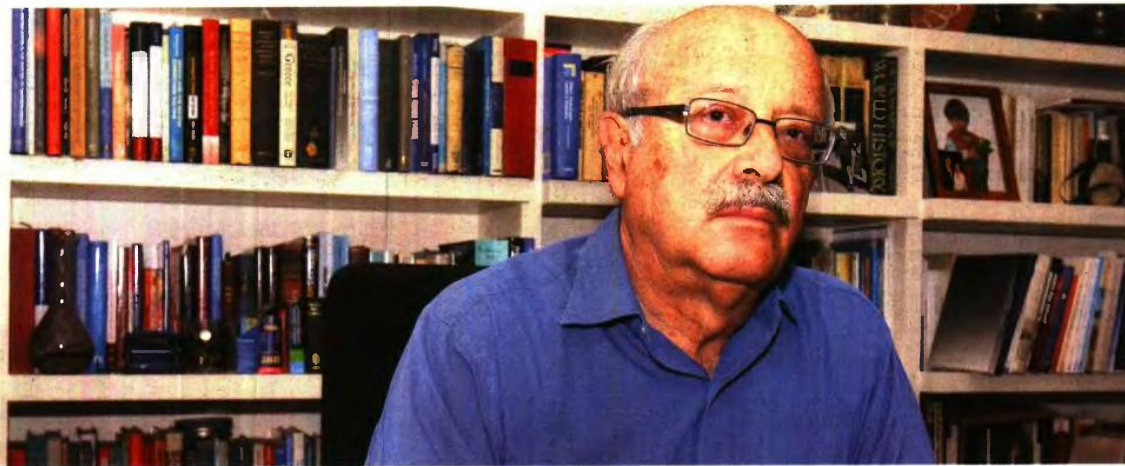

4

**Ο γνωστός Έλληνας ιστορικός
Θάνος Βερέμπis μιλάει για το 1821, τις
πολιτικές ηγεσίες και την εποχή Τραμπ**

Θάνατος Βερέμης

«Ο Τραμπ δεν είναι και τόσο sui generis»

Συνομιλούμε με τον γνωστό έλληνα ιστορικό για πτυχές της νεότερης ελληνικής ιστορίας και της σύγχρονης πολιτικής πραγματικότητας

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ
ΜΑΡΚΟ ΚΑΡΑΞΑΡΙΝΗ

Εντός του τελευταίου δωδεκαμήνου (και κάτι παραπάνω) η συγγραφική παραγωγή του ομότιμου καθηγητή του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών **Θάνου Βερέμη** διέτρεξε δύο αιώνες ελληνικής ιστορίας με σταθμούς το 1821 και το 1940, για να καταλήξει σε μια δοκιμακή ανάλυση διεθνούς χαρακτήρα για την προεδρία του **Ντόναλντ Τραμπ**. Πρόκειται για μια διαδρομή που επιστρέφει σε θεματικές που τον είχαν απασχολήσει και στο παρελθόν και συνοψίζει σειρά ενδιαφερόντων στην πολύχρονη σταδιοδρομία του. Συζητήσαμε μαζί του για αυτή τη διαπλοκή σύγχρονης και διαχρονίας με άξονα τις θεματικές της ηγεσίας και των παρεμβάσεων, επαναστατικών, στρατιωτικών ή άλλων στην πολιτική διαδικασία της νεότερης περιόδου.

Τι θα λέγατε ότι λείπει σήμερα από τη μελέτη της Ελληνικής Επανάστασης;
«Δεν έχουμε τοπικά αρχεία. Υπάρχουν μοναστηριακά έγγραφα ή τουρκικοί φετβάδες τα οποία δεν έχουν μελετηθεί σε βάθος γιατί κάτι τέτοιο δεν ήταν εύκολο, στην περίπτωση των τουρκικών πηγών λόγω της δυσχερούς πρόσβασης και της γλώσσας. Δεν έχουμε επομένως την ιστορία της Επανάστασης στο μικρο-οικονομικό και μικρο-πολιτικό επίπεδο, όπως συνέβη, για παράδειγμα, με τη Γαλλική Επανάσταση όπου οι ιστορικοί δεν άφησαν κανένα τοπικό αρχείο ανεκμετάλλετο ανακαλύπτοντας τελικά με έκπληξη πως παραπάνω από τη μισή Γαλλία ήταν αντίθετη με την Επανάσταση. Ωστόσο, κάτι τέτοιο θα γίνει και στη δική μας περίπτωση. Υπάρχει η διατριβή του σημαντικού τουρκικού ιστορικού Σουκρού Ιλτάκ, της οποίας ένα μικρότερο τμήμα εκδόθηκε, με βάση τα οθωμανικά αρχεία για την Ελληνική Επανάσταση. Οπότε, θα μπορούσε να πει κανείς ότι το ιππικό έρχεται!».

Υπάρχει τα τελευταία χρόνια μια διεθνής τάση ανάδειξης των επαναστάσεων όπως η ελληνική ή εκείνης της Λατινικής Αμερικής ως σμηνών που εξακτινώνονται σε μεγάλο μέρος του κόσμου από το 1776

και το 1789;
«Ασφαλώς, και πρόκειται για κάτι που συναρτάται με τη μελέτη της ευρωπαϊκής ιστορίας. Ο Διαφωτισμός, ο φιλελληνισμός, ο φιλελευθερισμός, στοιχείο σημαντικό στην εσωτερική πολιτική των ευρωπαϊκών κρατών, είναι θεμελιώδη για την κατανόηση της περιόδου. Γιατί, συσχετιζόμενη με αυτά η Ελληνική Επανάσταση γίνεται αναλλοίωτο πως δεν ήταν ένα επαρχιακό γεγονός, δεν πέρασε στα φιλιά της εποχής, ούτε και πορεύθηκε μόνο κατά τη βούληση των αρματολών και των κοτζαμπασήδων. Ακολουθεί μια πολύ ευρύτερη οδό εξελίξεων».

Το ελληνικό κράτος πορεύεται με μάλλον ομαλό κοινοβουλευτικό βίο για οκτώ σχεδόν δεκαετίες. Τι διαφοροποιεί την κατάσταση εγκαθιδρύοντας το 1909 εξήντα χρόνια παρεμβάσεων του στρατού στην πολιτική ζωή;

«Το 1909 είναι μια ενδιαφέρουσα περίπτωση γιατί πριν από αυτό δεν έχουμε πραγματικές επαγγελματικές στρατιωτικές επεμβάσεις, έχουμε μικροεπιδόδια, όπως η έξωση του Όθωνα, όπου έγινε εμφανής κάποια στρατιωτική παρουσία. Η εξέγερση του 1909, η πρώτη πραγματικά μείζον παρεμβάση, είναι όμως μια στρατιωτικο-πολιτική υπόθεση, ο στρατός πολιτεύεται με πρόσκληση και των πολιτικών. Ανοίγει έτσι η πόρτα σε μελλοντικές εξελίξεις, με σημαντικότερη την διχασμό που διαμορφώνει δύο παρατάξεις, καθεμία με τον στρατιωτικό της βραχίονα».

Ανοίγει και μια εποχή τεκτονικών μεταβολών στις οποίες η χώρα δοκιμάστηκε. Σε σύγκριση με το μέγεθός τους πώς ανταποκρίθηκαν οι ηγεσίες του 20ού αιώνα;

«Η Ελλάδα ευτύχησε στον τομέα των πολιτικών ηγεσιών, αν συγκριθεί με τις γειτονικές της χώρες στα Βαλκάνια. Είχαμε ορισμένους εξαιρετικά ικανούς ηγέτες και κάποιους λιγότερο ικανούς, όχι όμως κάποιους που να έκαναν εγκληματικά λάθη, όπως στις περιπτώσεις της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας, της Σερβίας, της Αλβανίας. Ο *Βενιζέλος*, για να μείνουμε σε ένα μόνο όνομα, ήταν εξαιρετικά ικανός. Αν ενεπλάκη στα δίκτυα προστασίας και πελατείας, αυτό ήταν, νομίζω, σχεδόν αναπόφευκτο. Το σύστημα ήταν εμποτισμένο με αυτή τη

λογική. Προτίμησε να βγάλει το φίδι από την τρύπα κάνοντας το κίνημα στη Θεσσαλονίκη το 1916 και καλώς – αλλά το πληρώσαμε. Δεν ήταν δωρεάν η παρασπονδία αυτή».

Την τελευταία δεκαετία, στον απόηχο της κρίσης του 2008, διατυπώνεται επίμονα η επίκριση για έλλειμμα ηγεσίας στη Δύση. Ενδέχεται αυτό να μην απηχεί αποκλειστικά τις δικές τους δυνατότητες, αλλά και το μέγεθος των προκλήσεων;

«Οι δύσκολοι καιροί παράγουν ικανούς ηγέτες. Προβάλλουν ανθρώπους που σε ομαλές συνθήκες δεν θα βρίσκονταν στην εξουσία. Ο *Ουίνστον Τσόρτσιλ* είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα – στην περίοδο της ομαλότητας απέτυχε. Δεν ήταν ο ιδεώδης διαχειριστής της ειρήνης. Σήμερα δεν παράγονται ανάλογη ικανότητας και σπιντάδες πολιτικοί, παράγονται επαγγελματίες του πολιτικού βίου, άνθρωποι που βοηθούν το κόμμα τους να έρθει στην εξουσία, περισσότερο ή λιγότερο πιστοί στην κομματική πειθαρχία και ιεραρχία ή διασκεδαστές του κόσμου, όπως ο Μπερλουσκόνι. Οι δυσκολίες παράγουν τους ηγέτες – έναν *Αντεντσίονε*, έναν *Ντε Γκασπερι*, έναν *Ρομπέρ Σογιάν*. Και αυτό ισχύει για την Ελλάδα, χώρα που βρισκόταν κατ' εξοχήν σε δύσκολιες».

Η προεδρία του Ντόναλντ Τραμπ είναι τελικά μια ρήξη με το παρελθόν ή η μεσοβασιλεία ενός sui generis τύπου;

«Είναι μια μεσοβασιλεία, αλλά ο Τραμπ δεν είναι τόσο sui generis όσο φαίνεται. Αντίληψη υποδιέγραψε από μια μικρότερη κλίμακα του αμερικανικού παρελθόντος. Έχουν υπάρξει στο παρελθόν παρόμοιοι πολιτικοί, αν και όχι πρόεδροι. Τον 19ο αιώνα βρίσκει κανείς πράγματι πολλούς αγνώστους λοιπόν στοιχεία προέδρων, πρόσωπα όπως ο *Αβραάμ Λίνκολν* ήταν η εξαίρεση, όχι όμως ανάλογες παρουσίες. Και τον 20ό αιώνα πρέπει να πεί κανείς σε πολιτικό επίπεδο, σε περιπτώσεις όπως αυτή του *Χαούι Λονγκ*, κυβερνήτη της Λουιζιάνα, ο οποίος δεν υπήρξε απλώς εκμαιευτής του κοινού, μετέτρεξε και μεθόδους κάθε άλλο παρά κανονικές. Ο Τραμπ είναι λαοπλάνος, αρέσκειται στο να διεγείρει τη φαντασία του κοινού του, και κατ' εξοχήν λαϊκίστης. Στην αμερικανική πολιτική, βέβαια, ο λαϊκισμός κατέχει εξόχου θέση και ο Τραμπ τον έχει αναγάγει σε τέχνη».

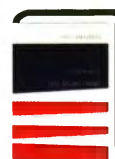
Σε μια συζήτησή μας το 2010 είχατε πει ότι οι κρίσεις παράγουν μεταβολές, αλλά όχι άμεσα. Με δεδομένο το Brexit και την προεδρία Τραμπ που ήρθαν μετά την κρίση του 2008, τι μπορεί να ακολουθήσει την εποχή του κορονοϊού;

«Θα έχουμε μια παγκόσμια ύφεση, χωρίς προηγούμενο ίσως. Από την άλλη πλευρά, λόγω παγκοσμιοποίησης ίσως συνδυάσουμε δυνατό με ανάστροφος – η ελπίδα είναι μια διεθνής συνεργασία για την αντιμετώπιση μιας παγκόσμιας ύφεσης. Κοινωνικός και πολιτικός αντίκτυπος θα υπάρξει, οποιοδήποτε, θα δούμε αλλαγές, αλλά δεν θα τις δούμε άμεσα».

ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ,
**1940-1941.
Ο πόλεμος των Ελλήνων.**

Εκδόσεις Μεταίχμιο,
2019, σελ. 168,
τιμή 11 ευρώ

ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ,
ΗΓΙΑ: Εποχή Τραμπ.

Εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2019,
σελ. 108, τιμή 11 ευρώ

ΘΑΝΟΣ Μ. ΒΕΡΕΜΗΣ,
**ΓΙΑΝΝΗΣ Σ. ΚΟΛΙΟΠΟΥΛΟΣ,
ΙΑΚΩΒΟΣ Δ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ
1821**

Η δημιουργία ενός
έθνους-κράτους.
Εκδόσεις Μεταίχμιο,
2018, σελ. 432,
τιμή 18,80 ευρώ